

Informace z ukončené kontrolní akce „Hospodaření státní organizace Správa železniční dopravní cesty s majetkem státu“

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále jen „NKÚ“) na rok 2005 pod číslem 05/15. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ Ing. Jiří Adámek.

Cílem kontroly bylo Ministerstva dopravy (dále jen MD) a Správy železniční dopravní cesty (dále jen SŽDC) prověřit hospodaření státní organizace Správa železniční dopravní cesty s majetkem státu, včetně příjmů z prodeje nepotřebného majetku státu.

Kontrolováno bylo období od roku 2003 do doby ukončení kontroly a v případě věcných souvislostí i období předchozí.

I. Úvod do problematiky

SŽDC vznikla k 1. 1. 2003 na základě zákona č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů. K témuž dni vznikla i akciová společnost České dráhy (dále jen „ČD, a. s.“) a zanikla státní organizace České dráhy (dále jen „ČD, s. o.“). Nově vzniklé organizace se staly ve vymezených oblastech právními nástupci ČD, s. o.

Současně podle zákona č. 77/2002 Sb. přešel k 1. 1. 2003 z ČD, s. o., na MD majetek, který byl určen k úhradě závazků ČD, s. o., přešlých na SŽDC. Novelou zákona č. 77/2002 Sb. byl dnem 1. 7. 2004 tento majetek převeden z MD na SŽDC.

SŽDC je způsobilá vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti. Hospodaří s majetkem státu, za její závazky ručí stát, a pokud zákon č. 77/2002 Sb. nestanoví jinak, řídí se přiměřeně ustanoveními zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů. Funkci zakladatele SŽDC vykonává jménem státu MD. Člení se na ředitelství a stavební správy Olomouc, Praha a Plzeň. Základními činnostmi SŽDC jsou provozování železniční dopravní cesty, zajišťování její provozuschopnosti, modernizace a rozvoje. Provozování a zajišťování provozuschopnosti železniční dopravní cesty zabezpečuje na základě smlouvy uzavřené podle § 24 zákona č. 77/2002 Sb. prostřednictvím ČD, a. s.

V roce 2003 byly celkové náklady SŽDC 16 345 mil. Kč, výnosy činily 13 670 mil. Kč a hospodářský výsledek byl -2 675 mil. Kč, v roce 2004 byly celkové náklady 14 460 mil. Kč, výnosy 14 509 mil. Kč a hospodářský výsledek 49 mil. Kč.

Kontrolováno bylo vytvoření podmínek pro zahájení činnosti a hospodaření SŽDC v souvislosti s transformací ČD, s. o., se zaměřením na:

- závazky a pohledávky přešlé na SŽDC,
- řešení splatných závazků přešlých na SŽDC,
- majetek určený zákonem č. 77/2002 Sb. k úhradě přešlých závazků.

Dále bylo kontrolováno hospodaření SŽDC při zabezpečování provozních činností ředitelství a stavebních správ (dále jen „vlastní činnost“) a hospodaření s výše uvedeným majetkem.

II. Zjištění z kontroly přípravy a zabezpečení transformace ČD, s. o.

Zákon č. 77/2002 Sb., který nabyl účinnosti 1. 3. 2002 (s výjimkou hlavy II a III a části třetí, které nabýly účinnosti 1. 1. 2003), neupravoval konkrétní postup převodu majetku v rámci transformace ČD, s. o. **Za přípravu a kontrolu průběhu transformace tak z pohledu působnosti jako ústřední orgán státní správy ve věcech dopravy zodpovídalo MD.**

1. Přístup MD k zabezpečení transformace

MD schválilo v únoru 2002 „Postup realizace zákona o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů“, jehož součástí byl i „Harmonogram postupných kroků k provedení transformačního zákona“. Tento harmonogram byl aktualizován a doplňován až do října 2003, kdy bylo rozhodnuto, že nesplněné úkoly budou zahrnuty do „Komplexního přehledu všech potřebných kroků a z nich vyplývajících úkolů nutných k odstranění nedostatků v procesu transformace ČD k naplnění cílů transformace ČD“.

MD kromě toho vypracovalo zásady postupu dělení majetku, které byly v průběhu roku 2002 na základě jednání se zástupci ČD, s. o., dále upřesňovány. Zásady však řešily především rozdělení majetku tvořícího železniční dopravní cestu. Dalším majetkem (např. pohledávkami, prostředky na bankovních účtech a jejich zůstatky) a závazky se tyto zásady nezabývaly.

Ve vztahu ke kontrolovaným činnostem byly v roce 2002 přijaty dva harmonogramy, a to harmonogram Rozhodujících kroků v rámci přípravy vzniku SŽDC, s. o., a harmonogram Postupu při nakládání s majetkem, který ke dni 1. 1. 2003 přejde na MD. **Úkoly v těchto harmonogramech týkající se majetku nebyly vždy splněny ve stanovených termínech,** v řadě případů byly termíny plnění posouvány do roku 2003. Například:

- z harmonogramu rozhodujících kroků byly k 13. 12. 2002 z 15 úkolů splněny jen tři (návrh na jmenování členů správní rady, vypracování žádosti o přidělení identifikačního čísla a návrh metodiky na fungování ekonomiky a informatiky SŽDC),
- z harmonogramu postupu při nakládání s majetkem ČD, s. o., nebyly splněny úkoly na provedení inventarizace tohoto majetku ani jeho převzetí (původní termín únor 2003 nebyl dodržen a majetek byl převzat až v červnu 2003).

K dořešení sporných oblastí v dělbě majetku ČD, s. o., došlo až v říjnu 2003, tj. v době, kdy teprve byla zpracována zahajovací rozvaha (ověřená auditorem) zobrazující počáteční stavy majetku, závazků a pohledávek přešlých k 1. 1. 2003 na SŽDC.

2. Předání majetku určeného k úhradě přešlých závazků

V § 20 odst. 5 písm. c) zákona č. 77/2002 Sb. bylo stanoveno, že MD hospodaří ke dni vzniku ČD, a. s., (tj. k 1. 1. 2003) s majetkem uvedeným v příloze č. 2, určeným k úhradě závazků ČD, s. o., které přešly na SŽDC.

- a) **Předání majetku bylo dokončeno až v červnu 2003.** Důvodem bylo, že předávací protokol předložený ČD, a. s., jako předávajícím (ČD, s. o., v době předávání již právně neexistovala) obsahoval nesrovnalosti, a dále, že do ČD, a. s., byl na základě návrhu zpracovaného MD vložen i majetek, který měl přejít na MD – šlo celkem o 302 majetkových položek, které byly ze zakladatelské listiny ČD, a. s., vyjmuty až na základě rozhodnutí řídicího výboru ČD, a. s., z října 2003.

Současně s nemovitým majetkem byl nad rámec vymezený zákonem č. 77/2002 Sb. předán i movitý majetek charakteru vybavení a technologií v pořizovací ceně 31 mil. Kč. MD tento postup zdůvodnilo snahou zachovat majetkové celky v rozsahu dříve schválených

privatizačních projektů (tato problematika je dále rozvedena v části III.2 kontrolního závěru). Kontrolou však bylo zjištěno, že většina movitého majetku byla převedena na ČD, a. s. Movitý majetek převedený na MD tvořil jen zbytnou část vnitřního vybavení.

- b) **Inventurní ověření stavu majetku k 30. 4. 2003** zadala SŽDC (MD pověřený správce) ČD, a. s., objednávkou z dubna 2003 a až následně v červnu 2003 uzavřela s ČD, a. s., smlouvu s termínem plnění do 15. 7. 2003. MD po tomto termínu uzavřelo 28. 7. 2003 se SŽDC smlouvu, jejímž předmětem bylo ověření stavu dlouhodobého majetku podle přílohy č. 2 zákona č. 77/2002 Sb. a dvou položek vedených mimo majetkovou evidenci. Termín plnění byl stanoven zpětně do 18. 7. 2003 a sjednaná cena činila 1,9 mil. Kč.

MD výsledky ověřovací inventarizace předané ve stanoveném termínu odmítlo převzít a vrátilo některé podklady k doplnění a opravě. Současně stanovilo nový termín na říjen 2003 s tím, že ověřovací inventarizace bude provedena k 30. 9. 2003. Výsledky ověřovací inventury byly předány v listopadu 2003 a vyllynulo z nich:

- stav předávaného majetku činil 3 153 majetkových položek v pořizovací ceně 3 001 mil. Kč (soupis majetku zahrnoval i budovu MD, včetně souvisejícího pozemku a movitého majetku, která na MD přešla podle § 20 odst. 5 písm. b) zákona č. 77/2002 Sb.);
- soupis majetku připravený ČD, s. o., obsahoval neexistující nemovitosti (již zprivatizované nebo zlikvidované) a četné administrativní chyby;
- chybně zařazený majetek na inventurních soupisech u 353 majetkových položek v pořizovací ceně 318 mil. Kč.

Rozdíly v evidenčním stavu majetku byly zjištěny i v rámci řádné inventarizace k 31. 12. 2003, jejíž výsledky ČD, a. s., předaly v dubnu 2004.

3. Závazky a pohledávky přešlé na SŽDC

Nedošlo k protokolárnímu a dokladovému předání a převzetí agendy (spisů) pohledávek a závazků, které na SŽDC přešly podle § 20 odst. 2 zákona č. 77/2002 Sb. z ČD, s. o. SŽDC je převzala pouze účetně. Je to důsledek stavu, kdy současně se vznikem SŽDC zanikly ČD, s. o., jak je dále uvedeno v bodě 4a této části kontrolního závěru. Správu závazků a pohledávek včetně provádění inventarizací zajišťovaly za úplatu na základě mandátních smluv z března a dubna 2003 organizační jednotky ČD, a. s., které tuto činnost vykonávaly již v rámci ČD, s. o.

K 1. 1. 2003 nebyl zajištěn věrohodný přehled o stavu a struktuře přešlých závazků a pohledávek. SŽDC získala od ČD, a. s., předběžný seznam v únoru 2003 a počáteční stavy, na jejichž základě bylo možno provést převod účetních dat do účetního systému SŽDC v květnu 2003 (po uzavření účetní evidence ČD, s. o.). Tyto stavy však byly následně dále upravovány. Prvním dokumentem ověřeným auditorem zobrazujícím stav závazků a pohledávek ČD, s. o., při jejich přechodu na SŽDC byla zahajovací rozvaha k 1. 1. 2003 sestavená 17. 10. 2003. Další úpravy počátečních stavů probíhaly až do května 2004, kdy byly ukončeny práce na účetní závěrce SŽDC za rok 2003.

Objem závazků a pohledávek v účetní evidenci SŽDC však ani potom neodpovídal skutečnému stavu. Rozdíly byly SŽDC zjišťovány a řešeny postupně až do doby kontroly. Všechny rozdíly nebyly zjištěny a beze zbytku řešeny ani inventarizacemi prováděnými v rámci účetních závěrek.

Na SŽDC přešly podle účetní evidence k 1. 1. 2003 závazky ve výši 11 201 mil. Kč (většinou po lhůtě splatnosti), z toho nejvýznamnější část tvořily závazky 6 500 mil. Kč z obchodního styku. Závazky ze sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění činily 1 795 mil. Kč. Přitom tyto závazky vzrostly téměř trojnásobně z 605 mil. Kč k 1. 1. 2002 na 1 795 mil. Kč k 31. 12. 2002 a největší nárůst byl v 2. pololetí 2002, tj. po přijetí zákona č. 77/2002 Sb. Důvodem bylo, že ČD, s. o., úhrady závazků ze sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění neprováděly ve výši a lhůtách stanovených zákony č. 589/1992 Sb. a č. 592/1992 Sb.

Na SŽDC dále přešly závazky z vyčerpaných bankovních úvěrů ve výši 38 900 mil. Kč, které jsou po uplatnění státní záruky hrazeny z prostředků státního rozpočtu přímo Ministerstvem financí.

Kromě toho na SŽDC přešly i závazky (penále, smluvní pokuty, úroky z prodlení apod.) vzniklé tím, že ČD, s. o., nehradily splatné závazky ve stanovených nebo sjednaných termínech. O jejich výši nebyl k 1. 1. 2003 úplný přehled a nelze ji s určitostí určit ani v současné době, neboť uplatnění splatných závazků závisí na věřitelích. SŽDC k 1. 1. 2003 evidovala tyto závazky v objemu 181 mil. Kč. V roce 2003 však za ně uhradila podle účetní evidence 312 mil. Kč a v roce 2004 již 1 262 mil. Kč. SŽDC vyřešila nárůst těchto závazků u částí závazků v objemu 2 000 mil. Kč uzavřením 500 dohod s věřiteli.

Na SŽDC přešly podle účetní evidence k 1. 1. 2003 pohledávky ve výši 10 653 mil. Kč. Jejich součástí je i pohledávka za státem ve výši 6 350 mil. Kč (při zohlednění opravné položky 422 mil. Kč) z titulu neuhrazené ztráty z osobní dopravy za roky 2001 a 2002. Vypořádání této pohledávky nebylo v účetnictví SŽDC dořešeno, přestože vláda usnesením ze dne 10. prosince 2001 č. 1318 souhlasila se zápočtem závazků a pohledávek státu vůči ČD, s. o., v maximální výši 6 350 mil. Kč a usnesením ze dne 10. září 2003 č. 908 uložila ministrům dopravy a financí realizovat uvedený zápočet v souladu s usnesením vlády č. 1318.

Na SŽDC přešly i pohledávky nedoložené, promlčené, se zásadními právními vadami, které způsobily jejich nevymahatelnost již u ČD, s. o., pohledávky za neexistujícími subjekty apod. Tyto problematické pohledávky SŽDC dosud identifikuje a řadu z nich řeší formou odpisů. Odepsané pohledávky od roku 2003 do 30. 6. 2005 činily 118 mil. Kč.

4. Zahájení činnosti SŽDC

MD během přípravy transformace ČD, s. o., nevytvořilo k datu vzniku SŽDC podmínky pro odpovídající zabezpečení její vlastní činnosti a pro řešení splatných závazků přešlých na ni z ČD, s. o.:

- a) **Nebyla řešena problematika protokolárního a dokladového předání a převzetí majetku ČD, s. o., který dnem 1. 1. 2003 přešel na SŽDC.** Uvedeným dnem vznikla SŽDC a současně zanikly ČD, s. o. I když hospodaření s tímto majetkem zajišťovaly i nadále ČD, a. s., neexistoval právní subjekt, který by nesl odpovědnost za jeho předání SŽDC.
- b) **SŽDC hospodaří podle § 26 zákona č. 77/2002 Sb. ve vnitropodnikovém okruhu železniční dopravní cesty a okruhu hospodaření s ostatním majetkem. Finanční prostředky z činností dotovaných státem nelze mezi okruhy převádět.**

Zákon č. 77/2002 Sb. rozdělení hospodaření do dvou okruhů a činnosti dotované státem přesněji nevymezil. Upřesnění neprovedlo ani MD. SŽDC tak vnitřním předpisem z března 2003 stanovila, že v okruhu hospodaření s ostatním majetkem je účtováno o závazcích a pohledávkách přešlých na SŽDC podle § 20 odst. 2 zákona č. 77/2002 Sb., tzn. že po jejich vypořádání tento účetní okruh de facto zanikne. O zbylých činnostech (tedy i o všech nákladech na vlastní činnost) má být účtováno v okruhu železniční dopravní cesty.

- c) **K úhradám závazků ve výši 11 201 mil. Kč měla SŽDC k 1. 1. 2003 k dispozici finanční zdroje pouze ve výši 133 mil. Kč.** Tvořeny byly zůstatky bankovních účtů, které měly podle rozhodnutí MD z prosince 2002 přejít na SŽDC z ČD, s. o. Ve skutečnosti však byl převeden pouze jeden účet se zůstatkem 16 mil. Kč. Ostatní účty se zůstatky v celkové výši 117 mil. Kč byly převedeny pouze účetně. **ČD, a. s., používaly nepřevedené účty k úhradám závazků a inkasu pohledávek SŽDC podle pokynů SŽDC, ale i k běžnému platebnímu styku v rámci své činnosti,** jak vyplývá z bankovních výpisů. Úplný přehled o používání těchto účtů nemá SŽDC k dispozici, neboť ČD, a. s., předkládaly pouze opisy vybraných stran výpisů s úhradami závazků SŽDC, z nichž nebyl patrný aktuální stav ani celkové obraty na účtech.

Zdrojem pro úhrady závazků byl dále přeplatek daně z přidané hodnoty 490 mil. Kč (pohledávka přešlá na SŽDC), který byl v lednu 2003 uhrazen na bankovní účty ČD, a. s.

Důsledkem nedostatku finančních prostředků k úhradám splatných závazků byla řada exekučních řízení vedených proti SŽDC nepřetržitě od ledna 2003 do listopadu 2004. V té době SŽDC nemohla, podle § 44 odst. 7 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, nakládat s majetkem, vyjma běžné obchodní činnosti. Exekuční řízení byla v převážné většině vedena zdravotními pojišťovnami. Vícenáklady z důvodů soudních sporů a exekucí činily v roce 2003 celkem 53 mil. Kč a v roce 2004 celkem 6 mil. Kč (např. jednomu exekutorovi SŽDC uhradila v 26 exekučních řízeních, vedle dlužné částky a penále, náklady exekucí podle vyhlášky č. 330/2001 Sb. v celkové výši 44 mil. Kč).

- d) **Podle rozhodnutí MD z prosince 2002 přešly na ČD, a. s., bankovní účty ČD, s. o., neuvedené v příloze rozhodnutí. To se však stalo předmětem sporu mezi SŽDC a ČD, a. s., neboť podle SŽDC šlo o majetek, který měl na ni přejít podle § 20 odst. 2 zákona č. 77/2002 Sb.** Spor byl dořešen až v září 2003 (v rámci dohody o způsobu řešení sporných otázek mezi nástupnickými organizacemi ČD, s. o., uzavřené mezi SŽDC a ČD, a. s.) tak, že sporné účty, resp. jejich zůstatky ve výši k 31. 12. 2002 měly být převedeny na SŽDC. Počáteční zůstatky účtů k 1. 1. 2003 v okruhu hospodaření s ostatním majetkem, z kterého SŽDC hradí přešlé závazky, tak byly zvýšeny o celkem 834 mil. Kč.
- e) **Nebylo řešeno materiálně-technické vybavení pro vlastní činnost SŽDC**, která si tak musela k výkonu správy majetku, vedení ekonomické a právní agendy a dalších činností dočasně najímat majetek ČD, a. s. SŽDC byla pouze převedena tři osobní vozidla v ceně 2,4 mil. Kč pořízená v prosinci 2002 ČD, s. o. Tento převod byl nad rámec majetku vymezeného v § 20 zákona č. 77/2002 Sb.
- f) K podstatnému **rozšíření rozsahu činnosti**, které SŽDC zajišťuje vlastními kapacitami, a nárůstu počtu zaměstnanců ze 126 na 496 zaměstnanců došlo od 1. 1. 2004 převedením stavebních správ z ČD, a. s. Důvodem bylo zastavení financování projektů ze strany Evropské unie, která kritizovala netransparentnost postupu, kdy SŽDC jako příjemce dotací z Evropské unie realizovala příslušné činnosti prostřednictvím soukromoprávního subjektu, který nebyl vybrán výběrovým řízením.

III. Hospodaření MD s majetkem určeným k úhradě přešlých závazků na SŽDC

V příloze č. 2 zákona č. 77/2002 Sb. byl obligatorním výčtem 79 položek specifikován majetek, který byl podle § 20 odst. 5 písm. c) tohoto zákona určen k úhradě závazků ČD, s. o. Jednalo se především o vybrané lokality (části železničních stanic a pozemky), nemovitosti (stavební objekty, areály budov, pozemky), bytové objekty (uvedeny jednou položkou) a vyjmenované dráhy v celkové pořizovací ceně 2 993 mil. Kč.

V období od 1. 1. 2003 do 30. 6. 2004 mělo příslušnost hospodařit s tímto majetkem MD a od 1. 7. 2004 na základě novely zákona č. 77/2002 Sb. přešla na SŽDC. Správu majetku v celém období zabezpečovaly na základě smluv ČD, a. s.

1. V případě 20 položek majetku (15 % z celkového počtu položek) převedeného na MD **šlo o majetek neudržovaný, zničený a dlouhodobě nevyužívaný**. U tohoto majetku nebyla dlouhodobě prováděna údržba a nezbytné opravy pro zamezení jeho chátrání již v době, kdy s ním hospodařily ČD, s. o. Jeho stav se nezměnil ani v době, kdy s ním hospodařilo MD a následně SŽDC.
2. **Součástí převedeného majetku bylo i 50 položek, které byly určeny k privatizaci v letech 1993 a 1994** podle zákona č. 92/1991 Sb. Privatizace byla usnesením vlády ze dne 26. května 1999 č. 523 + P pozastavena do doby předložení společného návrhu ministrů dopravy a spojů a financí na řešení. V privatizaci bylo pokračováno od ledna 2001.

Před nabytím účinnosti zákona č. 77/2002 Sb. byla dokončena privatizace dvou objektů (Hospodářská ústředna železnic, zásobovací sklad Česká Lípa – část II a Mateřská škola Trávník, Česká Třebová). Příjmy z prodeje se staly příjmem státního rozpočtu a přílohou

č. 2 zákona č. 77/2002 Sb. byly chybně určeny na úhradu závazků ČD, s. o. (novelou zákona č. 77/2002 Sb. byly tyto objekty z přílohy vypuštěny).

Po nabytí účinnosti zákona č. 77/2002 Sb. byla dokončena privatizace bytových domů v hodnotě 204 mil. Kč a Polikliniky Bohdalec v hodnotě 23 mil. Kč. Výnos z privatizace tohoto majetku v celkové výši 227 mil. Kč se stal příjmem Fondu národního majetku ČR. Převedení těchto finančních prostředků na SŽDC nebylo dosud dořešeno.

3. **MD nezískalo žádné příjmy z prodeje předmětného majetku.** Zahájilo pouze přípravu zadávacích podmínek obchodních veřejných soutěží na prodej vybraných položek majetku ČR a zadalo zpracování znaleckých posudků na jejich ocenění, za které uhradilo 563 tis. Kč. **Z pronájmů bytových a nebytových prostor získalo MD příjmy v celkové výši 222 mil. Kč,** které byly zúčtovány se státním rozpočtem. V této částce nejsou zahrnuty příjmy z pronájmů bytových prostor za 1. pololetí 2004, které byly ponechány na účtech SŽDC. Výdaje MD na opravu, údržbu a ostrahu tohoto majetku činily 24 mil. Kč.

IV. Zjištění z oblasti hospodaření SŽDC

Zdroji financování činností v okruhu železniční dopravní cesty byly zejména prostředky Státního fondu dopravní infrastruktury (ročně cca 5 000 mil. Kč neinvestiční dotace a cca 10 000 mil. Kč investiční dotace), přijaté úhrady za použití dopravní cesty od železničních dopravců (ročně kolem 6 000 mil. Kč) a prostředky státního rozpočtu (ročně cca 500 mil. Kč neinvestiční dotace).

Zdroji financování činností v okruhu hospodaření s ostatním majetkem byly především:

- emise dluhopisů vydaná na základě usnesení vlády ze dne 10. 9. 2003 č. 908 v nominální hodnotě 7 000 mil. Kč (se splatností v roce 2011); náklady související s emisí a splatností dluhopisů mají být řešeny na vrub státního rozpočtu;
- finanční prostředky převedené v rámci transformace z ČD, s. o., ve výši 978 mil. Kč;
- prostředky získané od České konsolidační agentury v roce 2003 jako „záloha“ na prodej majetku uvedeného v příloze zákona č. 77/2002 Sb. a z postoupení části pohledávek ve výši 2,5 mld. Kč.

Kontroly byly podrobeny finanční prostředky týkající se přešlých závazků a pohledávek, majetku k úhradě přešlých závazků a nákladů na vlastní činnosti, především nákupy zboží, služeb a vybraného investičního majetku. Finanční prostředky týkající se železniční dopravní cesty byly předmětem jiných kontrolních akcí NKÚ.

1. Hospodaření s přešlými závazky a pohledávkami

Správu přešlých závazků a pohledávek zajišťují pro SŽDC na základě mandátních smluv o zajištění právní agendy a ekonomické agendy v podstatě stejné organizační jednotky ČD, a. s., které tuto správu vykonávaly u ČD, s. o. K 1. 1. 2003 byly v okruhu hospodaření s ostatním majetkem záúčtovány závazky 11 201 mil. Kč a pohledávky 10 653 mil. Kč a k 31. 12. 2004 závazky 35 mil. Kč a pohledávky 7 131 mil. Kč.

- a) Některé úhrady závazků a inkasa pohledávek SŽDC probíhaly přes bankovní účty ČD, a. s. V případě závazků bylo takto v roce 2003 uhrazeno z 5 226 mil. Kč uhrazených závazků 1 346 mil. Kč a v roce 2004 z 6 246 mil. Kč uhrazených závazků 237 mil. Kč. V případě pohledávek bylo na bankovní účty ČD, a. s., v roce 2003 inkasováno z 850 mil. Kč inkasovaných pohledávek 844 mil. Kč a v roce 2004 ze 153 mil. Kč inkasovaných pohledávek 137 mil. Kč. SŽDC používání bankovních účtů ČD, a. s., zdůvodnila administrativní náročností přesměrování plateb z původních bankovních účtů ČD, s. o., které byly uváděny ve smlouvách a na fakturách.

Kontrolu plateb a inkas prostřednictvím účtů ČD, a. s., SŽDC prováděla až dodatečně při zápočtech vzájemných pohledávek a závazků, a to podle podkladů předložených ČD, a. s.

SŽDC tak mohla se svými finančními prostředky deponovanými na účtech ČD, a. s., nakládat pouze zprostředkovaně.

- b) Vláda usnesením ze dne 10. září 2003 č. 908 souhlasila s postoupením pohledávek do maximální nominální hodnoty 500 mil. Kč České konsolidační agentuře s tím, že proces postoupení bude ukončen do 31. 12. 2003. SŽDC připravila pohledávky v nominální hodnotě 443 mil. Kč, ale především z důvodu špatného právního stavu pohledávek (spisy přešle z ČD, s. o., nebyly řádně vedeny a nebyly kompletní) byly převzaty pohledávky v celkovém objemu pouze 330 mil. Kč a SŽDC za ně získala 256 mil. Kč.
- c) SŽDC nabízela v červnu 2005 k odprodeji pohledávky, jejichž seznam sestavila na základě údajů předaných jí mandatářem (ČD, a. s.). V tomto seznamu však byly i pohledávky za subjekty, které již ukončily činnost, pohledávky, kde již byla dlužná částka soudně vymožena a dlužná částka uhrazena.

2. Hospodaření s majetkem určeným k úhradě přešlých závazků

Na SŽDC přešla z MD příslušnost hospodaření k majetku určenému k úhradě z ČD, s. o., přešlých závazků k 1. 7. 2004 na základě novely zákona č. 77/2002 Sb.

- a) SŽDC vyhlásila do doby kontroly 14 obchodních veřejných soutěží na prodej majetku uvedeného v příloze zákona č. 77/2002 Sb. Realizovány byly čtyři prodeje za celkovou cenu 14,7 mil. Kč a ve dvou případech bylo rozhodnuto o vítězi, ale nebyla ještě uzavřena kupní smlouva. Osm soutěží bylo ukončeno bez vyhlášení vítěze, především z důvodů nedoručení žádné nabídky a nesplnění kritéria výběru (základní prodejní ceny). Kromě toho SŽDC dokončila privatizaci 14 bytových domů v celkové ceně 49 mil. Kč.

Z pronájmů získala SŽDC příjmy ve výši 220 mil. Kč. SŽDC vynaložila v souvislosti se správou předmětného majetku celkem 154 mil. Kč.

- b) ČD, s. o., nepředaly 13 nájemních smluv uzavřených s nájemci ve třech lokalitách v Praze. ČD, a. s., s těmito nájemci uzavřely nájemní smlouvy svým jménem a inkasovaly tak na nájemném od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2004 celkem 9,5 mil. Kč. SŽDC dodatky ke smlouvám zabezpečila převod smluv do své příslušnosti hospodaření. Nesprávně inkasované nájemné nebylo dosud SŽDC převedeno.

3. Hospodaření v oblasti vlastní činnosti

SŽDC účtuje náklady na vlastní činnost v okruhu železniční dopravní cesty. Jejich roční výše se pohybovala kolem 250 mil. Kč. Hrazeny byly z neinvestiční dotace ze státního rozpočtu, poskytované MD jako „příspěvek na dopravní cestu nehrazený ze Státního fondu dopravní infrastruktury“

- a) SŽDC v roce 2004 koupila od ČD, a. s., budovu v Praze 1, která má po rekonstrukci sloužit jako sídlo jejího ředitelství a Stavební správy Praha. SŽDC však nedoložila odpovídající investiční nebo podnikatelský záměr, který by odůvodňoval vhodnost a efektivnost pořízení této budovy. Předložila podnikatelský záměr až z července 2005.

SŽDC nejprve pořídila ideální polovinu této budovy jako součást smlouvy o prodeji části podniku z prosince 2003. Tuto polovinu budovy a příslušný pozemek ocenila v účetnictví na 72,5 mil. Kč. Návrh na vklad do katastru nemovitostí podala SŽDC až v září 2004, ačkoliv podle smlouvy tak měla učinit do pěti pracovních dnů od nabytí účinnosti smlouvy, tj. od 1. 1. 2004. Kupní cenu však SŽDC uhradila již v březnu 2004 na základě Dohody o vzájemném započtení závazků a pohledávek mezi SŽDC a ČD, a. s.

SŽDC náleželo od 1. 1. 2004 nájemné a úplata z deseti nájemních smluv. Nájemné SŽDC neobdržela žádné. Podle sdělení SŽDC je tento rozpor řešen s ČD, a. s., v rámci předávání budovy, které bylo zahájeno po vkladu vlastnického práva do katastru nemovitosti v srpnu 2005.

Kupní smlouvu na druhou ideální polovinu budovy v Praze 1 SŽDC uzavřela s ČD, a. s., v září 2004. Kupní cena 94,2 mil. Kč byla o 21,7 mil. Kč vyšší než v případě první poloviny. Návrh na vklad do katastru nemovitostí podala SŽDC v prosinci 2004. Podle smluvního ujednání byla kupní cena uhrazena započtením z pohledávky, kterou SŽDC prodala ČD, a. s.

Do doby ukončení kontroly nebyla převzata ani druhá polovina budovy, přestože podle kupní smlouvy k tomu mělo dojít do deseti dnů po doručení rozhodnutí o povolení vkladu do katastru nemovitosti, ke kterému došlo v srpnu 2005. Podle sdělení SŽDC proces předávání a převzetí budovy dosud probíhá.

- b) **Ze zdrojů účetního okruhu železniční dopravní cesty byly hrazeny i náklady související s okruhem hospodaření s ostatním majetkem** (podle § 26 odst. 1 zákona č. 77/2002 Sb. finanční prostředky z činností dotovaných státem nelze převádět mezi okruhy). Například:
- z okruhu železniční dopravní cesty SŽDC uhradila v roce 2003 a 2004 náklady 64 mil. Kč spojené se správou „zálohy“ 2 200 mil. Kč, kterou poskytla Česká konsolidační agentura;
 - finanční prostředky stržené z okruhu železniční dopravní cesty exekutorem k úhradě závazků patřících do účetního okruhu hospodaření s ostatním majetkem byly v řadě případů převedeny zpět po více než osmi měsících;
 - SŽDC neměla v době kontroly mezi okruhy vypořádaných 391 položek (z nich více než jednu třetinu z roku 2003) v objemu 725 mil. Kč.
- c) Dále byly zjištěny tyto nedostatky:
- u dvou veřejných zakázek v transparentnosti způsobu hodnocení nabídek nebo ve vymezení objemu zakázky (celkové roční plnění obou zakázek je cca 11 mil. Kč),
 - u dvou zakázek, jejichž plnění přešlo na ČD, a. s., i SŽDC, nebyl doložen způsob stanovení podílu úhrad v případech, kdy nelze přesně určit, pro koho bylo plnění provedeno,
 - některé nesrovnalosti v evidenci jízd vozidel SŽDC, týkající se časů, dat jízd a míst a časů nákupu pohonných hmot,
 - u služebního vozidla, které bylo umožněno používat i k soukromým účelům, nebylo možno u řady jízd vykázaných jako služební tuto skutečnost spolehlivě zjistit z výkazů jízd.

V. Shrnutí kontrolních zjištění

Kontrola byla zaměřena na vytvoření podmínek pro zahájení činnosti a hospodaření SŽDC v oblastech závazků a pohledávek přešlých na SŽDC a majetku určeného zákonem č. 77/2002 Sb. k úhradě přešlých závazků. Kontrolováno bylo i hospodaření SŽDC při zabezpečování provozních činností a hospodaření s výše uvedeným majetkem.

- a) **Nedostatky zjištěné v kontrolovaných oblastech při přípravě a zabezpečení transformace ČD, s. o., ukazují, že tento proces nebyl dobře připraven a zajištěn. Zákonem č. 77/2002 Sb. sice příslušný majetek přešel na MD a SŽDC, avšak tento zákon neupravoval konkrétní postup při převodu majetku v rámci transformace ČD, s. o. Nebyl řešen postup faktického předání tohoto majetku. Majetek nebyl protokolárně předán a MD a SŽDC jej přebíraly od třetího subjektu – ČD, a. s., které s ním po zániku ČD, s. o., na základě smluv hospodařily a spravovaly jej, včetně provádění inventarizací. (ČD, s. o., zanikla 31. 12. 2002.) Problematika předávání majetku byla řešena v průběhu celého roku 2003.**

Nejzávažnější nedostatky zjištěné v transformačním procesu:

- ověřovací inventarizace stavu majetku přešlého podle přílohy zákona č. 77/2002 Sb. k 1. 1. 2003 na MD byla provedena až k 30. 9. 2003, přitom nebyla zajištěna dostatečná míra nezávislosti a objektivit jejího provedení, neboť inventarizaci provedly organizační jednotky ČD, a. s., které s majetkem hospodařily do 1. 1. 2003; část tohoto majetku byla nesprávně vložena do ČD, a. s.;

- nebyl zajištěn věrohodný přehled o stavu a struktuře závazků a pohledávek přeshlých na SŽDC k 1. 1. 2003, předběžný seznam získala SŽDC až v únoru 2003, přičemž úpravy počátečních stavů závazků a pohledávek probíhaly až do května 2004 a rozdíly mezi účetním a skutečným stavem závazků a pohledávek zjišťovala SŽDC i v době kontroly; v letech 2003 a 2004 činily uhrazené pokuty, penále a úroky z prodlení vzniklé tím, že ČD, s. o., včas neuhradily závazky ve výši 1 574 mil. Kč, přičemž k 1. 1. 2003 byly evidovány ve výši 181 mil. Kč;
 - nebylo zabráněno téměř trojnásobnému vzrůstu závazků ČD, s. o., ze sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění, ke kterému došlo v roce 2002 z důvodu jejich nehrzení; na SŽDC byly převedeny tyto závazky ve výši 1 795 mil. Kč;
 - SŽDC měla v počátečním období k úhradě přeshlých závazků ve výši 11 201 mil. Kč zabezpečeny finanční prostředky jen ve výši 623 mil. Kč; důsledkem nedostatku finančních prostředků byla exekuční řízení vedená proti SŽDC, především zdravotními pojišťovny, nepřetržitě od ledna 2003 do listopadu 2004; vícenáklady SŽDC z důvodů soudních sporů a exekucí činily 59 mil. Kč;
 - nesprávné rozdělení bankovních účtů ČD, s. o., které bylo vyřešeno až v září 2003, vedlo k tomu, že ČD, a. s., využívaly finanční prostředky SŽDC i k platebnímu styku v rámci své činnosti.
- b) V hospodaření SŽDC při zabezpečování provozních činností byly zjištěny nedostatky týkající se dvou veřejných zakázek, pořízení budovy pro sídlo SŽDC, rozdělení úhrad za plnění ze smluv přeshlých na ČD, a. s., i SŽDC a provozu vozidel.
- c) Výnosy z prodeje a stav majetku uvedeného v příloze zákona č. 77/2002 Sb., které mají být použity k úhradě závazků přeshlých na SŽDC, byly jen minimální ve vztahu k jejich celkové výši 50 101 mil. Kč (včetně závazků z bankovních úvěrů se státní zárukou ve výši 38 900 mil. Kč, které jsou hrazeny ze státního rozpočtu):
- výnosy z prodeje tohoto majetku do doby kontroly činily 291 mil. Kč, přičemž 227 mil. Kč z této částky bylo příjmem Fondu národního majetku ČR a její převedení na SŽDC nebylo dosud vyřešeno;
 - v případě 20 majetkových položek ze 79 jde o majetek neudržovaný, zničený a dlouhodobě nevyužívaný;
 - ze 14 obchodních veřejných soutěží vyhlášených SŽDC na prodej tohoto majetku muselo být osm ukončeno bez vyhlášení vítěze.

Vývoj potvrzuje, že výnosy z prodeje tohoto majetku nemohou být významnějším zdrojem pro úhradu závazků přeshlých na SŽDC ani zdrojem pro řešení negativního dopadu transformace ČD, s. o., na státní rozpočet. Zásadními zdroji pro úhradu částí splatných závazků tak jsou pouze vydané dluhopisy v hodnotě 7 000 mil. Kč se splatností v roce 2011, které mají být řešeny na vrub státního rozpočtu, a finanční prostředky ve výši 2 456 mil. Kč poskytnuté Českou konsolidační agenturou jako „záloha na prodej majetku“ a z postoupení pohledávek.

SŽDC eviduje i pohledávku 6 350 mil. Kč vůči státu z důvodu neuhrazené ztráty z osobní dopravy za roky 2001 a 2002, která měla být podle usnesení vlády již dříve započtena vůči uplatněným státním zárukám na bankovní úvěry přijaté ČD, s. o.